

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1595 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta’siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O‘zbekiston respublikasida aholi bandligini ta’minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li	
O‘zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta’minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta’sirini ekonometrik tahlil qilish.....	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo‘jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o‘ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo‘ribaeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o‘zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o‘g‘li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o‘g‘li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo‘llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G‘iyosaliyevich	
Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning likvidiligi va moliyaviy barqarorligini ta’minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессий социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o‘g‘li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloev Suxrob Sobirovich	
“Sibir daryolarining burilishi” loyahasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Be'zod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlari strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini “yashil” iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda “yashil investitsiyalar” dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
“Deviant xulq-atvorli o'smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o'g'li, Qurbanov Ulug'bek Erkinovich	

Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет.....	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o'zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta'siri.....	270
Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo'nalishlari.....	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O'zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi.....	277
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o'zgarish tendensiyalari.....	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi.....	286
Po'latov Abdulloh Xolxo'jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана).....	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta'limida qo'llanilishi.....	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o'g'li	
Sun'iy intellektlar yordamida o'quvchilarni hayotiy faoliyat ko'nikmasini shakllantirishi.....	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo'rayevna, Kurbanov Azimjon Jo'raboy o'g'li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari.....	316
Saypiddinov Shukrullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o'g'li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari.....	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O'zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o'zgarish tendensiyalari va istiqbollari.....	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o'g'li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o'rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta'rifiy tahlil.....	336
Bakirov Qobiljon Mamatusupovich	
Bandlikni ta'minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli.....	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari.....	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия.....	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg'ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko'rsatkichlarining o'zgarishi: panel regressiya tahlili.....	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O'zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari.....	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish.....	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish.....	380
G'aniev Elyor Sobirjonovich	
O'zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning ahamiyati.....	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	
The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region.....	392
Osmanova Feruza Bazarbaevna	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета.....	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	

Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish.....	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish.....	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish.....	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрожон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari.....	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньсжайлиевич	
The impact of tourism on the economy of Uzbekistan.....	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari.....	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	

Tikuv-trikotaj korxonalari brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlari.....	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Bank tizimida hisobotlarni avtomatlashtirish texnologiyalari	542
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Engineering programs in Uzbekistan on the verge of fifth industrial revolution.....	547
Khasan Khankeldiyev	
Aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruvini yaxshilashda korporativ madaniyatning ahamiyati.....	551
Akramova Nazokat Israilovna	
Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni	562
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
O'zbekiston sanoat tarmoqlarida kooperatsiya asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish tizimini takomillashtirish yo'llari.....	572
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
Moliyaviy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va ularning tahlili.....	578
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Tijorat banklarining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rnini tahlil qilish	583
Kilicheva F.B., Mengnorov A.A., Bozorova O.R.	
Bog'dorchilik tarmog'ida klasterlarni joriy qilishda yevropa tajribasini qo'llash imkoniyatlari	591
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
To'qimachilik klasterlarini boshqarishda xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	598
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Barriers to tourism infrastructure development in uzbekistan: a critical analysis	605
Sarvinoz Shodmonova	
Xalqaro bozorda qishloq xo'jaligi mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish	609
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekiston respublikasida infratuzilma loyihalarini amalga oshirishdagi risklarni boshqarish.....	620
Yusupova Zilola Ismoiljon qizi	
Korxonaning iqtisodiy barqarorligiga erishishning zamonaviy tendensiyalari.....	626
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Qishloq joylari maishiy xizmat ko'rsatish sohasida axborot resurslaridan samarali foydalanish.....	631
Xamdamiy Eldor Toshtemirovich	
Meva-sabzavotlar eksportida transport koridorlari va vositalarini tanlash xususiyatlari.....	636
Yusupov Muxiddin Soatovich	
Рынок рабочей силы в узбекистане и ее воспроизводство	644
Шакиров Амали Улугбекович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Деньги и их функции в экономике.....	650
Мурадиллаев Мансур Мехроживич, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Развитие сельского хозяйства в узбекистане.....	654
Махмудов Алишер Мухтарович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Инвестиции и инновации в химической промышленности узбекистана: современные тенденции и перспективы.....	658
Хусаинов Равшан Рахимович, Султанходжаев Аманулла Асадуллаевич	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarishni takomillashtirish.....	666
Mardonova Shoxsanam Bahodirovna	
Definition of agritourism as a multifunctional development in rural areas.....	672
Aktamov Olimjon Abdugani ugli	
Kameral soliq tekshiruvda smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi	680
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Проблемы регулирования государственно-частного партнерства и рекомендации по их решению (на примере безработицы в республике узбекистан).....	687
С.Э. Холмуратов	
Автоматизация аудиторских процедур с использованием искусственного интеллекта.....	692
Ходжарахманова Назира Бахтияр кизи	
Past karbonli iqtisodiyotga o'tish zaruriyati va uning omillari.....	701
Valiyev Axliddin Aropitdinovich	

Yengil sanoatda zamonaviy tikuv mashina-kichik robotlarning mexanizmlarini mukammallashtirish	705
Sirojova Muxabbat Sodiq qizi, Kurbanov Fazliddin Aminovich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tizimining institutsional va iqtisodiy asoslari	710
Kuzieva Nargiza Ramazanovna, Bobomuratova Manzura Panji qizi	
Foyda solig'i bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'lash tartibi	717
Yangieva N.S.	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini soliqlar vositasi qo'llab-quvvatlashning amaldagi holati	722
Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li	
Motivation, goal-setting, and organizational performance: a case study from uzbekistan's chemical industry	726
Mamataliev Anvar Ergashevich, Bobur Urinov	
Применение искусственного интеллекта при организации налогового администрирования узбекистана	733
Н.А. Артиков	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish zaruriyatini keltirib chiqaruvchi omillar	737
Sharofiddinova Gulnoza Iloxomjonovna	
Raqamli texnologiyalarning tijorat banklari samaradorligiga ta'siri	745
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Suv tanqisligi sharoitida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish asoslari	750
Qosimov Maxamatjon Sulaymanovich	
Rivojlanayotgan iqtisodiyotda raqamli va raqamli bo'lmagan korxonalar tahlili	761
Raxmonov Nodirjon Raxmonjon o'g'li	
Aholining o'rtacha umr ko'rish yoshini o'zgarishi sharoitida keksalarning ijtimoiy ta'minotiga xavflarning ortishi	767
Toyirov Shohboz Ziyodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida moliyaviy nazorat samaradorligini ta'minlash ichki nazorat xizmatlari	773
Xaydarov Baxrom Xolmuradovich	
Moliya bozorida xususiy banklar faolligini ta'minlash istiqbollari	777
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Budjet daromadlari ijrosini ta'minlashda soliqlar hisobi va tahlilining ahamiyati	782
Abdullaev Abror Bozarboevich	
Aholi daromadini oshirish yo'llari	803
Shadmanov Baxodir Sherkulovich	
Tourism and regional identity in Uzbekistan: balancing heritage and development	808
Raximova Nilufar Aminovna, Abdukholikova Farida Erkinjon qizi	
O'zbekiston sanoat korxonalarining fond bozorida ishtiroki tahlil va muammolari	815
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirish tahlili	823
Karabaev Sanjar Abdusamatovich	
Globalashuv sharoitida milliy korxonalarining eksport salohiyatini boshqarish masalalari	832
Qodirov Humoyun Tolibjon o'g'li	
Бизнес-планирование и прогнозирование деятельности организации	836
Алимов Бехзоджон Наврузжонович	
Farg'ona vodiysida ekoturizm – kambag'allikka qarshi kurashning yangi imkoniyatlari	840
Soliyeva Nilufar Muxtorjon qizi	
Aholi turmush darajasi baholash bo'yicha dasturiy ta'minot ishlab chiqishda horij tajribasini o'rganish	844
Tursunov Farxod Baxodir o'g'li	
Mintaqa aholi turmush farovonligiga ta'sir qiluvchi omillar tasnifini ishlab chiqish	848
Xodjaniazov Shohruh Yuldashovich	
Xususiy oliy ta'lim muassasalari menejmentining nazariy jihatlar va o'ziga xos xususiyatlari	856
Karimov Ulug'bek Usmonovich	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	861
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	

Повышение инвестиционной привлекательности – важное условие повышения конкурентоспособности предприятий.....	865
Каримова Дилафруз Садирдин кизи	
Yevropa ittifoqi davlatlari tijorat banklarining soliq to'lovlarini amalga oshirish tartibi	870
Komolov Odiljon Sayfidinovich	
Boshqaruvda innovatsiyalarni hisobga olgan holda agrokorxonalarni davlat tomonidan rag'batlantirishning zamonaviy yondashuvlari	878
Shaniyazova Zamira	
Практические аспекты применения статистических методов контроля качества на предприятиях.....	883
Усманов Илхом Ачилович, Усманов Фарзод Шохрухович	
Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sishning yangi paradigmalarini shakllantirish: nazariy asoslar va amaliy talqinlar.....	891
Alimova Guzal Abduxakimovna	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini faoliyati samaradorlik ko'rsatkichlarining nazariy va metodologik tahlili	895
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li	
Kutubxonalarda raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes-modellarni ishlab chiqish.....	900
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operatsiyalari bo'yicha xarajatlarni xalqaro standartlar asosida hisob va hisobotda aks ettirish uslubi-yatini takomillashtirish	905
X.A.Raximov	
Kameral soliq tekshiruvda smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi.....	910
Ergashev Uyg'un Jabborovich	
Obligatsiya moliya bozori instrumenti sifatida, milliy obligatsiyalar bozori	916
Avezov Ibrohim Iloxomovich, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Barqaror rivojlanish doirasida ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv (ESG) ko'rsatkichlarining yashil texnologiyalar innovatsiyasiga ta'sirini baholash.....	921
Meliqo'zieva Dilrabo Muxitdin qizi	
Yashil iqtisodiyot – barqaror taraqqiyotga olib boruvchi yo'l.....	925
Xalilova Aziza Rustamovna	
Научно-теоретические основы экономической и эколого-экономической эффективности предприятий горнодобывающей промышленности.....	930
Раматов Зафарбек Жуманиязович	
Xitoyda eksport faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari.....	938
D.E.Qarshiev	
Kichik sanoat zonalarida investitsion jozibadorlikni oshirishni investitsion faollikka ta'siri.....	943
Mannapova Shaxnoza Elshodovna	
Mahalla institutining samaradorligi tahlili: so'rovnomaga yondashuvi	947
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Формирование человеческого капитала в условиях демографических изменений: опыт и перспективы для узбекистана.....	955
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
Farmasevtika kompaniyalari raqobatbardoshligini oshirishda marketing strategiyalaridan foydalanish yo'nalishlari	962
Вахромбек Бобоjonov	
“Hududlarda sug'urtaga bo'lgan talabning ekonometrik tahlili” bekberganova mohira ravshonbekovna	967
O'zbekiston Milliy universiteti	
O'zbekiston va xalqaro amaliyotda raqamli marketing vositalaridan foydalanish: muammolar va yechimlar	973
Uzoqova Dilnoza Yusuf qizi	
Условия эксплуатации и экологическая безопасность автотранспортной системы на основе энергосберегающих технологий	978
Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
O'zbekiston tibbiyot muassasalarida moliyaviy resurslardan foydalanishda xorijiy tajribalarni qo'llash.....	982
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	

Buxgalteriya hisobining samaradorligini oshirish yo'llarida zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar	987
Sattorov Mirjahon	
Особенности маркетинговых стратегий в условиях ограниченных ресурсов и узкой потребительской аудитории	991
Дебердиев Анвар	
DEbitorlik va kreditorlik qarzlari auditini rejalashtirish masalalari.....	995
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li, Ibragimova Iroda Rashid qizi	
Инвестиционная программа узбекистана по привлечению иностранных инвестиций	1000
Камилова Наргиза Абдукажоровна, Бекмуратов Шухрат Даулетмуратович	
Turistik mahsulotni shakllantirishda turistlar hayoti xavfsizligini ta'minlash.....	1005
Rahmonov Siyovush Turob o'g'li	
Uglerodsiz energiyaga o'tishda o'zbekistonning yashil strategiya yo'l xaritasining integratsiyasi va ta'siri.....	1011
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Цифровая устойчивость регионов: применение аналитики больших данных для оценки и управления экологическими рисками	1016
Маликов Шохрух Шокирович, Камалов Шухрат Камалович	
Разработка риск-ориентированной модели внутреннего контроля предприятия на этапе планирования налогов в условиях дистанционного налогового мониторинга	1024
Галеева Н.Н., Э.А.Халикова, Абдусаломова Гулчеҳра Мирзо қизи	
Анализ результатов инструментальных методов исследований у детей с врожденными пороками сердца	1029
Мухаммадиева Лола Атамурадovна	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda monetar omillardan samarali foydalanish yo'nalishlari.....	1036
Uskenbaeva Dilnoza Voxodir qizi	
Факторы повышения эффективности управления в государственном секторе.....	1043
Махмудова Севара Улугбековна	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati	1048
Rajabbaeva Dildora Zakirovna, Aripova Aziza Alisherovna	
Boshqaruv jarayonlarini tashkil etishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1053
Jo'rayeva Niginaxonim Xursand qizi	
Jahonda eksportni qo'llab-quvvatlash amaliyoti.....	1057
Xudoynazarov Sherzod Ismoilovich	
Raqamli moliyaviy texnologiyalarni korxonada darajasida joriy etish orqali moliyaviy barqarorlikka erishish strategiyasi	1063
Soibov Nozimbek Faxridin o'g'li	
Применение методов PMBOK в управлении рисками проектов	1070
Гулираъно Носирова Абдулазиз қизи	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda aholi farovonligining o'rni va ahamiyati	1073
Bobaev Isroiljon Abdinabievich	
Вопросы инновационных инвестиций в контексте международной экономической интеграции	1078
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
Yashil iqtisodiyotga o'tishning nazariy va amaliy jihatlari hamda tendensiyalari.....	1083
Samiyev Abdurashid Qaxramonovich, Shermuxammedov Begzodjon Usmonovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar samaradorligini ta'minlash yo'llari.....	1087
Nazarov Qilich Xolmuradovich	
Improving the organizational and economic mechanisms for the development of tourism in the republic of karakalpakstan	1092
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich	
O'zbekistonda tumanlar barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash yo'llari (Surxondaryo viloyati misolida).....	1097
Qosimova Nodira Saidovna	
Innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishning asosi sifatida innovatsiyalar.....	1102
Azizova Maliha Farrux qizi	

Влияние инвестиций на инновационное развитие и повышение конкурентоспособности экономики узбекистана	1106
Максудова Шахзода	
Возможности снижения затрат на логистику за счет цифровых технологий.....	1112
Олимова Бахора Шухратовна	
Yashil texnologiyalar va ularning iqtisodiy tizimga ta'siri.....	1116
Sultonov Omon Juma o'g'li	
Iqtisodiy o'sishning makroiqtisodiy faktorlari va ularning ta'siri	1121
Zuvaydullaev Nematullo Oybek o'g'li	
Роль управления производством в условиях модернизации экономики.....	1125
Гулов Мухтор Очилович	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni va ahamiyati	1129
To'rayev Shavkat Shuxratovich	
Роль цифрового маркетинга в продвижении туристических направлений.....	1136
Муродова Наргиза Уткировна	
Развитие финансовых рынков в странах СНГ: проблемы и перспективы.....	1140
Рузиев Зафар Икрамович, Каримов Ислон Ураз угли	
Современные инструменты продвижения бренда в условиях цифровой экономики.....	1145
Темирова Феруза Сагдуллаевна	
“Raqamli asrda axborot xavfsizligi: it texnologiyalar bilan xavfsizlikni ta'minlash yo'llari”	1149
Sherzod Rajabov	
Государственное регулирование инвестиционной деятельности: проблемы и направления совершенствования.....	1152
Шухрат Турсунов, Икромов Хасан Зафарович	
Economic incentives and barriers to sustainable transition in agribusiness: a comparative study of organic and conventional farming systems	1157
Mubina Toirova	
Цифровая трансформация банковской системы узбекистана: анализ внедрения fintech-решений в государственных банках	1162
Абдурахимова Дилора Каримовна	
Ta'lim muassasalaridagi ba'zi jihatlar	1167
A'zam Qutbiddin A'zam-zoda	
Klasterlar hisob siyosatida boshqaruv hisobining metodologik asoslari.....	1173
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Egri soliqlarning mohiyati, genezisi va rivojlanish tendensiyalariga oid nazariy munozaralar xususida	1179
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Ekologik mehmonhona faoliyatini rejalashtirish maqsadlari va vazifalari	1186
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Investitsiya loyihalarining iqtisodiy va moliyaviy samaradorligini oshirish istiqbollari.....	1200
Jo'rabekova Xumora Muzaffar qizi, Saidov Rasul Boltabayevich	
O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlarini moliyalashtirish manbalarining tahlili.....	1204
Aliyev Arslon Salom o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasining iqtisodiy ko'rsatkichlarini statistik tahlil qilish.....	1213
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
Xorijiy davlatlarda boylik solig'i va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	1219
Ruziyev G'anisher Usarovich	
Yer fondi va undan samarali foydalanishning nazariy asoslari (Samarqand viloyati misolida).....	1225
Xoshimova Sevara Baxromovna	
Iqtisodiy-ekologik tizimlarni boshqarishga ta'sir etuvchi omillarning ilmiy asoslari	1229
Kuldoshev Asliddin Tursunovich	
Влияние финтех-услуг на финансовую инклюзию в сельских регионах узбекистана.....	1236
Абдурахимова Дилора Каримовна	
Surxondaryo viloyati sanoat sohasining asosiy ko'rsatkichlari tahlili.....	1240
Kuvanchiyeva Mehriniso Davlyatgeldi qizi	
A critical evaluation of strategic management's role in promoting sustainable development in Uzbekistan	1245
Ismatova Mahliyo	

O'zbekistonda turizm xizmatlari eksportini oshirishda zamonaviy infratuzilma va texnologiyalarning integratsiyasi.....	1251
Akmal Bakhromov	
Trends and reforms of corporate governance in state-owned enterprises.....	1257
F.Djalilov	
Переоценка долгосрочных активов в нефтегазовой промышленности и определение финансового результата от переоценки.....	1269
Махкамова Саида Гайратова	
Oziq-ovqat mahsulotlari korxonalarini integratsiyalashuv jarayonlarini boshqarish samaradorligini oshirish.....	1275
Xojiev Ibroxim Ikramovich	
Sug'urta kompaniyalari moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim shartlari.....	1280
Allanazarova B.K.	
P2P lending and crowdfunding as alternative sources of financing for small business in Uzbekistan.....	1286
Abdurakhimova Dilara Karimovna	
O'zbekistonda soliq nazoratining huquqiy va tashkiliy asoslarini takomillashtirish yo'llari.....	1290
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Oymatova Gulnur Mirjamolovna	
Applications of hyperbolic geometry in physics and biology.....	1295
Khaknazarova Khurshidabonu Kenjaevna, Otakulova Rukhshona Akram kizi	
O'zbekiston temir yo'llari tizimining transformatsiyasi: modernizatsiya, raqamlashtirish va qayta tuzilish yo'nalishlari.....	1301
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
The role of tourist product diversification in sustainable tourism development.....	1305
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich, Alimova Mashhura Toirxonovna	
Temiryo'l transporti turi tavsifi.....	1310
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Namangan viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari: Hududiy raqobatbardoshlik va innovatsion yondashuvlar.....	1314
Khusniddin Egamnazarov	
Kiberxavfsizlik: it infratuzilmasini himoya qilishning zamonaviy usullari.....	1321
D. Sh. Usmanbayev	
Mahalliy budjetlar daromad bazasini tahlili.....	1325
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
Развитие цифровых финансовых услуги в банковской системе Республики Узбекистан.....	1333
Абдурахманова Матлуба Махамдаминовна	
Avariya rejimlarida kichik yuklamali elektr ta'minoti tizimlarining kabel izolyatsiyasi monitoringini avtomatlashtirishning zamonaviy yondashuvlari.....	1339
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Analysis of increasing the speed of information exchange between the control interface and execution mechanisms in emergency mode in intelligent systems.....	1346
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'lu Assistant	
Sa'noat korxonalari va mexatron robotlarni optimal avtomatlashtirish va boshqarishda sun'iy intellektning ahamiyati.....	1351
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul o'g'li, Abdullayeva Saodat Mengbayevna, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Korxonaning moliyaviy holatini baholashda zamonaviy tahlil uslublarining qo'llanilishi.....	1355
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Suleymanova Asel Armanovna	
Xizmat ko'satish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalarning ahamiyati.....	1360
Mirzayeva Shirin Nodirovna	
Rekreatsiya turizmi va sog'lomlashtirish xizmatlari integratsiyasi.....	1365
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda ba'zi iqtisodiy yondashuvlarning nazariy jihatlari.....	1369
Iskandarova D.B.	
Yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirish.....	1373
Kamilova Iroda Xusniddinovna	

Improvement of inventory accounting audit based on international standards	1378
Ovlayev Suhrob Temur o'g'li, Yo'lchiyev Oybek Ulug'bek o'g'li, Normo'minova Dilorom Umar qizi, Avlayeva Oybachin Olim qizi	
Artificial intelligence systems for assessing creditworthiness	1382
Mardonova Durдона Yaxshiboy qizi	
B2B bozorini rivojlantirishda raqamli marketing texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirish	1387
Samadov Askarjon Nishonovich	
Tech-driven growth and the economy of the future: brics-t in the society 5.0 paradigm	1395
Kaldibayev Nurlan Alimjanovich, Sagdullayeva Gulnora Botirovna, Durmanov, Akmal Shaimardanovich	
O'zbekistonda tabiiy resuslardan olinadigan rentaning yaimdagi ulushiga tanlab olingan o'zgaruvchilar ta'siri tahlili	1404
Tursunov Husnidin, Ibragimov Hasan	
O'zbekistonda fond bozorini tartibga solish	1412
Sultonov Sherali Nuraliyevich	
Public perception of the feasibility of introducing islamic banking in Uzbekistan: a consumer perspective	1418
Dr. Shamirova Surayyo Kabildjanovna	
Directions for implementing the innovative digital technologies in tourism	1425
Norchaev Asatullo Norbutaevich	
Возможности совершенствования практики финансирования инвестиционных проектов	1430
Шомуродов Равшан Турсункулович, Хакимов Хафизбек Хамза угли	
O'zbekistonda pochta aloqasi xizmatlarini ko'rsatishning transport-logistika jarayonini mintaqaviy darajada rivojlantirish yo'llarini ishlab chiqish	1436
Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li	
Aksiyalar qiymatini baholashning nazariy asoslari	1440
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishning rivojlanayotgan davlatlar amaliyoti tahlili	1444
Raimjanova Madina Asrarovna, Zokirova Feruza Farxod qizi	
Yashil loyihalarni davlat xususiy sheriklik asosida moliyalashtirish	1449
Zokirova Feruza Farxod qizi	
Факторы и риски, влияющие на оценку стоимости акции	1453
Батирхужа Азиза Фахмуддин кизи	
Финансовые риски в эпоху цифровой экономики: новые вызовы и способы управления	1458
Нуруллина Камила Рустамовна	
Tijorat banklarining yangi bank xizmatlarini iqtisodiy samaradorligi	1463
Rahmatov Temur Sotiboldiyevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida ekologik innovatsiyalarning roli va amalga oshiruv mexanizmlari	1472
Ulichkina Lyudmila Ivanovna	
Эволюция профессиональных стандартов в республике узбекистан: от формирования к внедрению в сфере туризма	1478
Гольшева Елена Вячеславовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Aligning uzbekistan's education reform with global best practices: the university of missouri as a model for systemic transformation	1485
Azamat Sulaymonov, Laylo Yakhshiboyeva	
O'zbekiston tijorat banklarining investision faolligini ta'minlash masalalari	1489
Axmedov Shoymurod Azamat o'g'li	
Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalasi	1493
Q.O.Tursunboyev	
Adoption of green economy mechanisms in the process of diversification of construction enterprises	1500
Yembergenova Aynur Aidosbayevna	
Nomoddiy aktivlar hisobini yuritish va audit jarayonlarini takomillashtirish yo'llari	1506
Rozmatova Umida Yuldashevna	
Raqamli moliya va uni sohaga joriy etish: innovatsion salohiyat	1512
Babadjanov Abdirashid Musayevich	

Влияние корпоративной культуры на инвестиционную стратегию промышленных предприятий.....	1527
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Jismoniy shaxslar kreditlarining bank portfeli sifatiga ta'siri: tahliliy yondashuv.....	1533
Sabirova Lobar Baxromovna	
Xo'jaligini soliqqa tortish mexanizmini samaradorligini oshirish istiqbollari.....	1539
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Methods of improving customs management in transforming the customs bodies into a corruption-free field	1544
Mirzaxmedova Dilafruz Farxatovna, Tukhtabaev Jamshid Sharafetdinovich	
Особенности цифровизации налоговой системы в узбекистане	1548
Юсупов Одил Омонович	
Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarda texnologik yangiliklarni joriy etish: muammolar va imkoniyatlar.....	1554
Ismailov Akmal axsudovich, G'ulomov Ilhom Akramovich	
Kichik biznes subyektlarini kreditlashda raqamli bank xizmatlaridan foydalanishning afzalliklari	1560
Madjitova Maftuna Kamiljon qizi	
Tadbirkorlikda tavakkalchilikni boshqarishning nazariy asoslari	1564
Ziyatova Sitora Baxtiyorovna	
Importance of media activity in negotiations.....	1569
Fariza Xoldarova	
Kredit portfeli risklarini diversifikatsiya qilish strategiyalari.....	1575
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
Marketing strategiyasi tushunchasi va uning turizm sohasidagi ahamiyati	1580
Komilov Dostonbek Ro'zimboy o'g'li	
Banklarining faoliyatini tartibga solish yo'llari	1586
Umirzoqova Aziza Olim qizi	
Yashil iqtisodiyot sari: kanada tajribasi asosida o'zbekiston uchun istiqbollar	1590
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi, Norboyev Odil Abrayevich	

YASHIL IQTISODIYOT SARI: KANADA TAJRIBASI ASOSIDA O‘ZBEKISTON UCHUN ISTIQBOLLAR

Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Menejment fakulteti

Korporativ boshqaruv yo‘nalishi

3-kurs talabasi

Telefon: +998933797537

eleonora121304@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Norboyev Odil Abrayevich

Iqtisodiyot nazariyasi kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Kanadada amalga oshirilayotgan ekologik loyihalar, xususan “Zero Waste Canada”, “Green Municipal Fund”, karbon narxlash tizimi hamda tub aholi ishtirokidagi monitoring dasturlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur tashabbuslarning O‘zbekistonda qanday tatbiq etilishi mumkinligi, ularning samaradorligi va potensial xavf-xatarlar muhokama qilinadi. Maqola SWOT tahlil va qiyosiy yondashuv asosida yozilgan bo‘lib, yashil iqtisodiyotga o‘tishda xalqaro tajribaning ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so‘zlar: Kanada, ekologik siyosat, yashil iqtisodiyot, nol chiqindi, karbon narxlash, ekologik monitoring, O‘zbekiston.

Abstract: This article explores environmental initiatives implemented in Canada, such as “Zero Waste Canada”, the “Green Municipal Fund”, carbon pricing systems, and Indigenous-led monitoring programs. It also examines the potential for applying these practices in Uzbekistan, assessing their effectiveness and possible challenges. The study uses SWOT analysis and a comparative approach to highlight the role of international experience in transitioning to a green economy.

Key words: Canada, environmental policy, green economy, zero waste, carbon pricing, environmental monitoring, Uzbekistan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются экологические проекты, реализуемые в Канаде, такие как «Zero Waste Canada», «Green Municipal Fund», система ценообразования на углерод и мониторинг с участием коренных народов. Также анализируются возможности внедрения этих инициатив в Узбекистане, их эффективность и возможные риски. Работа основана на SWOT-анализе и сравнительном подходе, подчёркивая значение международного опыта в переходе к «зелёной» экономике.

Ключевые слова: Канада, экологическая политика, зелёная экономика, нулевые отходы, углеродное ценообразование, экологический мониторинг, Узбекистан.

KIRISH

Ekologik barqarorlik va iqlim o‘zgarishiga qarshi kurash hozirgi kunda global miqyosda eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bunday sharoitda turli davlatlar ekologik muammolarni hal etish, tabiiy resurslarni saqlab qolish va atrof-muhitni himoya qilish borasida o‘ziga xos strategiyalarni ishlab chiqmoqda. Xususan, rivojlangan davlatlar — Kanada, Germaniya, Shvetsiya kabi mamlakatlar ekologik xavfsizlikni ta‘minlashda innovatsion yondashuvlarni joriy etib, ekologik madaniyatni keng miqyosda shakllantirishga erishmoqda¹.

Kanada, o‘zining ilg‘or ekologik tashabbuslari bilan tanilgan davlatlardan biri sanaladi. Kanada hukumati ekologik barqarorlikni ta‘minlash maqsadida 2030 va 2050-yillarga mo‘ljallangan “Yashil iqtisodiyot” strategiyasini ishlab chiqqan. Mamlakat Parij kelishuvining ishtirokchisi sifatida karbon chiqindilarini bosqichma-bosqich kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanish va nol chiqindili jamiyatga o‘tish kabi ustuvor maqsadlarni belgilagan. Kanadaning ekologiya sohasidagi yutuqlari, innovatsion loyihalari va uzoq

¹ <https://www.greenparty.ca/en/our-plans/green-economy>

muddatli strategiyalari ko'plab mamlakatlar uchun o'rnak bo'lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, ushbu mamlakatda amalga oshirilayotgan ekologik tashabbuslar nafaqat milliy darajada, balki xalqaro miqyosda ham keng e'tirof etilmoqda.

Shu bilan birga, O'zbekiston uchun bunday ilg'or tajribalar katta amaliy ahamiyatga ega. Chunki mamlakatda ekologik muammolar, atmosfera havosining ifloslanishi, yer va suv resurslarining degradatsiyasi hamda iqlim o'zgarishiga moslashuv ehtiyoji tobora ortib bormoqda.

O'zbekistonda ekologiya sohasida ayrim loyihalar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, Kanada tajribasida mavjud bo'lgan ayrim innovatsion yechimlar va tashabbuslar hanzuz mamlakatda keng joriy etilmagan. Ushbu maqolada Kanadada ekologiya sohasida muvaffaqiyatli yo'lga qo'yilgan, ammo O'zbekistonda hali amaliyotga tatbiq etilmagan loyihalar va dasturlar tahlil qilinadi. Bu kabi ilg'or tajribalarni chuqur o'rganish va ulardan foydalanish O'zbekistonning ekologik barqarorligini ta'minlashda, samarali yondashuvlar shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonini o'rganishda xalqaro va milliy adabiyotlar asosiy nazariy manba sifatida xizmat qiladi. Xususan, Kanada tajribasi xalqaro miqyosda ilg'or namuna sifatida e'tirof etilgan bo'lib, uning asosiy jihatlari O'zbekiston kontekstida ko'rib chiqish muhim ahamiyatga ega.

Masalan, T. Jackson 2009-yilda chop etilgan "Prosperity without Growth" asarida barqaror taraqqiyot atrof-muhitga zarar yetkazmagan holda iqtisodiy o'sishni ta'minlash usullarini muhokama qiladi. Muallif ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarida ekologik izni kamaytirish uchun davlat siyosatini qayta ko'rib chiqishni taklif etadi. Ushbu yondashuv Kanada hukumatining "green economy" siyosatida, xususan, Green Municipal Fund kabi loyihalarda o'z ifodasini topgan.

Parlee va Berkes 2005-yilda Kanadadagi tub aholi ishtirokidagi ekologik monitoring bo'yicha olib borgan tadqiqotlarida an'anaviy bilimlar va mahalliy tajriba asosida ekologik barqarorlikni qo'llab-quvvatlash mumkinligini ta'kidlaydi. Bu holat O'zbekistonda fuqarolik jamiyati ishtirokini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston kontekstida Toshpo'latova N. 2023-yilda chop etilgan "O'zbekiston iqtisodiyotida yashil moliyalashtirish tamoyillari" nomli maqolasida yashil iqtisodiyotga o'tish uchun infratuzilmaviy va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish zarurligini qayd etadi. Muallif davlat tomonidan yashil obligatsiyalar chiqarilishi, qayta tiklanuvchi energiyaga investitsiyalar jalb etilishi hamda ekologik normativlar kuchaytirilishi lozimligini bildiradi. Bu fikrlar Kanadadagi GMF (Green Municipal Fund) fondi faoliyati bilan bevosita bog'liqdir.

Shuningdek, Nazarov S. 2021-yilda O'zbekistonda chiqindilarni boshqarish tizimi haqida yozar ekan, chiqindilarni saralash madaniyati past darajada ekanligini va bu borada xalqaro tajriba, xususan, Kanada kabi davlatlarning yondashuvlarini o'rganish zarurligini ta'kidlaydi. Zero Waste Canada tashkiloti tajribasi ushbu nuqtayi nazarni to'liq tasdiqlaydi.

Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) tomonidan 2022-yilda e'lon qilingan "Carbon Pricing in Climate Policy" hisobotida karbon chiqindilarini narxlash tizimi iqlim siyosatining eng samarali vositalaridan biri sifatida qayd etiladi. Kanadadagi karbon solig'i tizimi mazkur siyosatning amaliy ifodasi bo'lib xizmat qilmoqda. O'zbekistonda esa ushbu tizim hali joriy etilmagan bo'lib, bu holat ilmiy maqolalarda tanqidiy yondashuv asosida ko'rsatib o'tilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqola Kanada va O'zbekiston ekologik siyosatini qiyosiy tahlil qilish orqali samarali ekologik loyihalarni O'zbekistonga moslashtirish imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan. Deskriptiv va qiyosiy tahlil metodlari asosida Kanada hukumati va nodavlat tashkilotlarining (Zero Waste Canada, Green Municipal Fund, carbon pricing siyosati) faoliyati tahlil qilindi. Ma'lumotlar rasmiy veb-saytlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va ilmiy manbalardan olindi. O'zbekiston kontekstida vazirlik va statistika qo'mitasi ma'lumotlari hamda ilmiy maqolalar asosida tahlil o'tkazildi. SWOT tahlil orqali Kanada tajribasining kuchli va zaif tomonlari aniqlanib, O'zbekiston uchun mos keladigan jihatlari baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kanada bugungi kunda nafaqat iqtisodiy rivojlanish, balki ijtimoiy adolat va ekologik barqarorlik sohalarida ham ilg'or tajribaga ega davlat sifatida tan olinmoqda. Ayni paytda ijtimoiy mas'uliyat (CSR — Corporate Social Responsibility) kompaniyalarning asosiy strategik ustuvorliklaridan biriga aylangan. Ushbu tamoyil nafaqat inson huquqlariga hurmat, adolatli mehnat sharoitlari va jamiyatga xizmat qilishni, balki atrof-muhitni asrashni ham o'z ichiga oladi. Ayniqsa, Kanada yashil iqtisodiyot tamoyillarini korporativ siyosatga joriy etishda yetakchi o'rinni egallamoqda.

Ijtimoiy mas'uliyatli yondashuv Kanadada ko'plab qonuniy me'yorlar va siyosiy dasturlar orqali rag'batlantirilmogda. Masalan, Kanada Barqaror rivojlanish to'g'risidagi qonuni (Federal Sustainable Development Act) hamda Greenhouse Gas Pollution Pricing Act kabi hujjatlar kompaniyalarni ekologik xavfsizlikka rioya qilishga undaydi. Bu esa korxonalarini nafaqat iqtisodiy daromad, balki ekologik va ijtimoiy ta'sirni ham hisobga olishga majbur qilmoqda.

Ko'plab kanadalik kompaniyalar o'zlarining CSR strategiyalarini yashil iqtisodiyot konsepsiyasi bilan uyg'unlashtirgan. Masalan, Suncor Energy, Enbridge, Telus va Loblaw Companies kabi yirik korxonalar energiyani tejoyvchi texnologiyalar, chiqindilarni kamaytirish, qayta tiklanuvchi resurslardan foydalanish hamda karbon izini qisqartirish bo'yicha keng ko'lamli tashabbuslarni amalga oshirmoqda. Ular ekologik muammolarni nafaqat ekologlar uchun, balki o'z mijozlari va investorlar uchun ham dolzarb masala sifatida ko'rmoqda.

Kanadada ijtimoiy mas'uliyat konsepsiyasi yashil iqtisodiyotning uchta asosiy yo'nalishi bilan bevosita bog'liq: barqaror energiya manbalariga o'tish, resurslardan oqilona foydalanish va atmosfera ifloslanishini kamaytirish. Ushbu yondashuv Kanadani nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro miqyosda ham ishonchli va mas'uliyatli sherik sifatida tanitmoqda.

Kanada ekologik barqarorlikni ta'minlash borasida ilg'or davlatlardan biri hisoblanadi. Mamlakatda ekologik muammolarni hal qilish, bioxilma-xillikni saqlash, havo va suv sifatini yaxshilash hamda iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish yo'nalishlarida keng ko'lamli innovatsion va tizimli yondashuvlar qo'llaniladi. Ayni paytda O'zbekistonda ham ushbu sohalarida muayyan faoliyatlar olib borilayotgan bo'lsa-da, Kanada tajribasida mavjud ayrim loyihalar hali yo'lga qo'yilmagan. Quyida ana shunday loyihalarning ayrimlari tahlil qilinadi:

1. Zero Waste Canada (ZWC) – nol chiqindili jamiyat konsepsiyasi

Zero Waste Canada tashkiloti butun mamlakat bo'ylab chiqindilarni maksimal darajada kamaytirish va qayta ishlashni targ'ib qiladi. Ular nafaqat maishiy chiqindilarni saralash tizimini yo'lga qo'ygan, balki ta'lim muassasalari, korxonalar va jamoat joylarida "nol chiqindi" madaniyatini joriy qilishga katta e'tibor qaratadi. Bu tashabbus atrof-muhitga zarar keltiruvchi materiallar iste'molini kamaytirish orqali ekologik barqarorlikka erishishni maqsad qiladi. O'zbekistonda esa chiqindilarni saralash madaniyati endigina shakllanmoqda, keng ko'lamli "nol chiqindi" dasturlari esa hali joriy etilmagan.

ZWCning eng katta yutuqlaridan biri — ekologik ta'lim va ongni oshirishga alohida e'tibor qaratishidir. Tashkilot maishiy chiqindilarni saralash, qayta ishlash va ekologik toza turmush tarzini targ'ib qilish uchun ta'lim muassasalarida va jamoat joylarida tashabbuslar ishlab chiqadi. Shu orqali jamiyatni chiqindilarni kamaytirishga undashga harakat qilinadi. Bu tizim ta'lim muassasalaridan tortib, ofislar, restoranlar va savdo markazlarigacha kengayadi. Zero Waste Canada bu jarayonni nafaqat ekologik, balki iqtisodiy samaradorlik sifatida ham namoyon etadi. Chunki chiqindilarni kamaytirish, resurslardan samarali foydalanish va yaxshilangan qayta ishlash tizimi orqali xarajatlarni sezilarli darajada qisqartirish mumkin.

2. The Green Municipal Fund (GMF) – yashil loyihalarni moliyalashtirish

Kanadaning GMF dasturi mahalliy hokimiyatlar va shahar kengashlarini ekologik loyihalarni amalga oshirishda moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu jamg'arma orqali quyosh va shamol energiyasiga o'tish, yashil binolar qurilishi, jamoat transportini modernizatsiya qilish kabi loyihalar moliyalashtiriladi. O'zbekistonda yashil moliyalashtirish g'oyasi bo'yicha dastlabki qadamlar tashlangan bo'lsa-da, mahalliy hokimiyatlar darajasida ekologik loyihalarni maxsus jamg'armalar orqali qo'llab-quvvatlash tizimi hali shakllanmagan.

3. Carbon Pricing & Cap-and-Trade Systems – karbon soliqlari va savdo tizimi

Kanadada karbon chiqindilariga narx belgilash tizimi mavjud bo'lib, korxonalar ishlab chiqargan karbon gazlari uchun to'lov amalga oshiradi yoki kvotalar doirasida savdo qiladi. Bu mexanizm orqali sanoat korxonalarini iqlim o'zgarishiga ta'sir qiluvchi gazlar chiqindisini kamaytirishga rag'batlantiriladi. O'zbekistonda esa karbon chiqindilari bo'yicha aniq narxlash va kvota savdosi tizimi hali joriy etilmagan.

Karbon solig'i (Carbon tax) — hukumat tomonidan har bir tonna CO₂ chiqindisi uchun belgilangan to'lov tizimi bo'lib, 2023-yil holatiga ko'ra, ushbu soliq har bir tonna karbon chiqindisi uchun 65 Kanada dollari miqdorida belgilangan. 2030-yilgacha bu ko'rsatkichni 170 Kanada dollarigacha bosqichma-bosqich oshirish rejalashtirilgan.

Cap-and-Trade tizimi — hukumat tomonidan sanoat korxonalariga chiqindilarni chiqarish uchun maksimal kvota (cap) belgilanadi. Har bir korxonaga ushbu kvotalarni oladi va ortiqchasini boshqa korxonalariga sotishi mumkin. Masalan, Quebec va Kaliforniya o'rtasida tashkil etilgan savdo bozori orqali korxonalar karbon kvotalarini birja narxida sotib oladi yoki sotadi. 2024-yil holatiga ko'ra, bir tonna karbon kvotasi uchun savdo narxi 30–50 Kanada dollari oralig'ida bo'lishi mumkin (bozor talab va taklifiga qarab o'zgaradi).

Kanadadagi karbon narxlash va Cap-and-Trade tizimi sanoat korxonalarini iqlim o'zgarishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishga undovchi ilg'or iqtisodiy mexanizmdir. Soliq miqdorining aniq belgilanishi korxonalarini ekologik javobgarlikka majbur qiladi va karbon chiqindilarining narxini moliyaviy jihatdan sezilarli darajada his qildiradi. O'zbekiston uchun ham bu tajribani o'rganib, mamlakat sharoitlariga moslashtirilgan karbon narxlash tizimini

ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu tizim O'zbekistonni ekologik barqarorlik yo'lida yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

4. Community Energy Plans (CEP) – mahalliy energiya rejaları

CEP dasturi orqali Kanada shahar va qishloqlarida energiya tejamkorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hamda iqlimga moslashish strategiyalari ishlab chiqiladi. Bu dastur har bir hududning geografik, iqlimiy va iqtisodiy shart-sharoitlaridan kelib chiqib, individual energiya siyosatini shakllantirish imkonini beradi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi doirasida bir qancha chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Masalan, "Yashil energiya" dasturlari, quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish loyihalari yo'lga qo'yilgan. Biroq mahalliy darajada alohida ekologik fondlar orqali moliyalashtirish tizimi hali shakllanmagan. Hokimiyatlar ekologik loyihalarni amalga oshirishda asosan markaziy budjet mablag'lariga tayanadi yoki xalqaro donorlar yordamiga muhtoj bo'ladi. Bu esa mahalliy tashabbuslarning mustaqilligini cheklaydi va barqaror moliyalashtirishni ta'minlay olmaydi.

Kanadadagi Green Municipal Fund (GMF) tajribasi shuni ko'rsatadiki, mahalliy hokimiyatlarga moliyaviy va texnik yordam ko'rsatish orqali ekologik transformatsiyani sezilarli darajada tezlashtirish mumkin. O'zbekistonda ham ushbu model asosida milliy yoki mintaqaviy "Yashil shaharlar jamg'armasi" kabi fondlar tashkil etilsa, ekologik loyihalar soni va sifati oshadi.

5. Indigenous-led Environmental Monitoring – mahalliy xalqlar yetakchiligidagi monitoring

Kanadada tub aholi vakillari (indigenous communities) ekologik monitoring va muhofaza tadbirlarida bevosita ishtirok etadi. Ular o'z an'anaviy bilimlari va ekosistemaga yaqin munosabati asosida tabiiy resurslarni muhofaza qilishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda esa ekologik nazorat asosan hukumatga tegishli organlar, ya'ni O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi tomonidan amalga oshiriladi. Fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki esa hozircha sust darajada qolmoqda.

Masalan, Kanadaning Alberta provinsiyasida amalga oshirilayotgan Community-Based Environmental Monitoring dasturi doirasida tub aholi jamoalari provinsiya hukumati bilan hamkorlikda neft qazib olish jarayonlarining ekologik ta'sirini kuzatadi. Ushbu monitoring natijalari rasmiy davlat hisobotlariga kiritiladi va siyosiy qarorlar qabul qilishda hisobga olinadi.

Umuman olganda, Kanadadagi ijtimoiy mas'uliyat darajasi yuqori bo'lib, u yashil iqtisodiyot tamoyillari bilan chambarchas bog'langan. Bu tajriba O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar uchun muhim o'rnak bo'lishi mumkin, chunki u korxonalarining nafaqat moliyaviy barqarorligi, balki ekologik va ijtimoiy barqarorligiga ham hissa qo'shadi (1-jadval).

1-jadval. Kanada ekologik siyosati SWOT tahlilida

Strengths	Weaknesses
Yashil moliyalashtirish tizimi rivojlangan (masalan, Green Municipal Fund)	Sanoat va tabiiy resurslarga bog'liqlik hali ham yuqori darajada
Zero Waste Canada kabi chiqindsiz jamiyatga yo'naltirilgan kuchli dasturlar mavjud	Ba'zi hududlarda karbon solig'iga qarshi ijtimoiy noroziliklar mavjud
Carbon pricing va cap-and-trade tizimi orqali issiqxona gazlari nazorat ostida	Qishloq joylarda ekologik innovatsiyalarni joriy etish sust kechmoqda
Tub aholining ekologik monitoringdagi faolligi yuqori	Mahalliy va federal siyosat o'rtasidagi tafovutlar ba'zan muvofiqlashtirishda muammo tug'diradi
Opportunities	Threats
Yashil texnologiyalarni eksport qilish va boshqa davlatlarga o'rgatish imkoniyati	Iqlim o'zgarishining Kanada shimolidagi ekotizimlarga ta'siri kuchaymoqda
Xalqaro hamkorlik va COP konferensiyalarda faol ishtirok	Neft sanoati ekologik siyosatga qarshi lobbichilik qilishda davom etmoqda
Raqamli texnologiyalar orqali ekologik nazoratni kuchaytirish	Iqlim siyosatidagi keskin siyosiy o'zgarishlar strategik barqarorlikka xavf solishi mumkin
Fuqarolik jamiyatining kuchli ishtiroki siyosatni qo'llab-quvvatlaydi	Global iqtisodiy inqirozlar yashil moliyalashtirish hajmiga salbiy ta'sir qilishi mumkin

Yuqoridagi SWOT tahlil Kanada ekologik siyosatining mukammallik darajasini va uni O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar tajribasiga tatbiq etish imkoniyatlarini aniqlashda muhim nazariy-amaliy manba sifatida xizmat qiladi. Kuchli tomonlar qatorida karbon chiqindilarini cheklovchi moliyaviy instrumentlarning mavjudligi, nol chiqindiga erishishga qaratilgan strategik yondashuvlar hamda fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki alohida

e'tiborga loyiq. Ayniqsa, Green Municipal Fund kabi tashabbuslarning muvaffaqiyati O'zbekiston uchun qimmatli o'rganiladigan tajriba bo'lishi mumkin.

Biroq Kanada tajribasini to'liq tatbiq etishda ayrim zaif tomonlar va tahdidlar ham e'tibordan chetda qolmasligi zarur. Xususan, tabiiy resurslarga nisbatan iqtisodiy qaramlik, karbon solig'ining ijtimoiy qarshiliklarga uchrashi, shuningdek, global iqtisodiy inqirozlarning moliyaviy barqarorlikka bo'lgan salbiy ta'siri O'zbekiston sharoitida ham yuzaga chiqishi mumkin.

Shu bois O'zbekistonda Kanada tajribasini joriy etishdan avval, mavjud iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarga moslashtirilgan mexanizmlarni ishlab chiqish, mahalliy realiyalarga mos "yashil siyosat" konsepsiyasini yaratish zarur. Bu jarayonda aynan Kanada tajribasining kuchli tomonlarini O'zbekiston amaliyotiga bosqichma-bosqich va strategik asosda integratsiyalash eng maqbul yo'l hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kanada tajribasi shuni ko'rsatadiki, ekologik barqarorlikka erishishda hukumat, fuqarolik jamiyati va biznes subyektlari o'rtasidagi samarali hamkorlik, moliyaviy vositalarning mavjudligi hamda aniq me'yoriy asoslar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida o'rganilgan Zero Waste Canada, Green Municipal Fund, karbon narxlash tizimi va tub aholi ishtirokidagi ekologik monitoring loyihalari nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki jamiyatda ekologik ong va mas'uliyatni shakllantirishga xizmat qilayotgani aniqlangan.

Aksincha, O'zbekistonda ekologik loyihalar ko'proq markazlashgan holatda olib borilmoqda va fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki hozircha sust darajada qolmoqda. Shu sababli, quyidagi aniq va amaliy takliflar ilgari suriladi:

"Nol chiqindi" (Zero Waste) dasturini bosqichma-bosqich joriy etish: Dastlabki bosqichda maktablar, oliy ta'lim muassasalari, yirik korxonalar va bozorlarda chiqindilarni ajratish, kamaytirish va qayta ishlash tizimini yo'lga qo'yish lozim. Dastlab, bu tajriba tariqasida 1–2 viloyatda sinov tariqasida amalga oshirilishi mumkin.

Yashil jamg'armalar tashkil etish: Kanada tajribasidagi GMF kabi, O'zbekistonda ham viloyat va tuman darajasida ekologik loyihalarni moliyalashtirishga mo'ljallangan "Yashil taraqqiyot jamg'armasi" singari moliyaviy mexanizmlar tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir. Mablag' manbalari sifatida mahalliy soliq tushumlari, xalqaro grantlar va davlat-sheriklik loyihalari jalb etilishi mumkin.

Karbon chiqindilariga narx belgilash tizimini ishlab chiqish: Korxonalarni chiqindilarni kamaytirishga rag'batlantiruvchi mexanizm sifatida karbon solig'i yoki kvota savdosi tizimi asosida pilot loyihalarni yo'lga qo'yish zarur. Masalan, Kanadada 2023-yil holatiga ko'ra karbon solig'i har bir tonna CO₂ uchun 65 Kanada dollari etib belgilangan. Bu esa korxonalarni ekologik innovatsiyalarga sarmoya kiritishga majbur qiladi.

Fuqarolik jamiyati va mahalliy jamoalarni ekologik monitoringga jalb qilish: Ekologik nazorat faqat davlat organlari zimmasidagi vazifa emas. Ayniqsa, qishloq hududlarida yashovchi aholi, xususan yoshlar va ayollarni ekologik loyihalarda bevosita ishtirok ettirish orqali ularning ijtimoiy faolligi oshiriladi va loyihalarning natijadorligi ta'minlanadi.

Milliy ekologik ma'lumotlar platformasini yaratish: Kanadadagi amaliyot singari, O'zbekistonda ham barcha ekologik ko'rsatkichlar, chiqindilar, atmosfera ifloslanishi va amalga oshirilayotgan ekologik loyihalar haqida ochiq, interaktiv va muntazam yangilanadigan raqamli platformani ishga tushirish zarur. Bu nafaqat shaffoflikni oshiradi, balki ilmiy va siyosiy qarorlar qabul qilishda ham muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Canada's Ecofiscal Commission. The Role of Carbon Pricing in Climate Policy. – 2019. <https://ecofiscal.ca/reports>
2. Zero Waste Canada. Zero Waste Hierarchy and Policy. – 2023. <https://zerowastecanada.ca> (<https://zerowastecanada.ca/>)
3. Federation of Canadian Municipalities. Green Municipal Fund Annual Report. – 2022. <https://fcm.ca> (<https://fcm.ca/>)
4. Government of Canada. Pricing Carbon Pollution in Canada: How it works. – 2023. <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/services/climate-change/pricing-pollution.html>
5. OECD (2020). Environmental Performance Review: Canada. – OECD Publishing.
6. United Nations Development Programme (UNDP). Green Economy in Uzbekistan: Progress and Challenges. – 2022.
7. Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi rasmiy sayti— <https://eco.gov.uz> (<https://eco.gov.uz/>)
8. World Bank. Uzbekistan: Country Climate and Development Report (CCDR). – 2023. <https://www.worldbank.org> (<https://www.worldbank.org/>)
9. Green Party of Canada. (n.d.). "Our Plan: Green Economy". <https://www.greenparty.ca/en/our-plans/green-economy>
10. Government of Canada. (n.d.). "Get ready to do your taxes".: <https://www.canada.ca/en/services/taxes/income-tax/personal-income-tax/get-ready-taxes.html>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
